

2014

Lars Wall
Kyrkogårdsförvaltningen

KULTURVANDRING PÅ LANDSKRONA KYRKOGÅRD 1

Rundvandring på Landskrona kyrkogård med hortikulturell inriktning. Staden med anknytning till de gröna näringarna har haft många sysselsatta med odlandet och det gröna, varav vi om några har gjort korta personhistoriska skildringar.

Vi hoppas med en serie enkla personhistoriska skildringar locka till en promenad på vår kyrkogård. Vi startar med ”KULTURVANDRING PÅ LANDSKRONA KYRKOGÅRD 1”, som har en anknytning till den gröna staden.

Vi beskriver inte i detalj var gravplatserna är placerade utan man får följa kartans röda prickar och leta sig fram till dem på detta sätt. Du upptäcker kanske andra spännande detaljer vid en promenad som de många växterna, andra intressanta gravvårdar eller vackra gjutjärnsstaket.

Kyrkogården togs i bruk 1877 och var en del av stadsägan Sandvången. Här har flera generationer landskronabor fått sin sista vila.

Landskrona med sin gröna karaktär med parker, koloniområden, förädlingsföretag, konstgödningsfabrik, kommunal golfbana, handelsträdgårdar, plantskolor och andra med anknytning till den gröna sektorn har haft och har många framstående personer inom näringen eller med anknytning till denna. Några av dem ligger begravda på Landskrona kyrkogård.

Omslagsbild: Lindarkaden på Landskrona Kyrkogård, 2011. Foto: Lars Wall.

Rundvandring på Landskrona kyrkogård med hortikulturell inriktning.

Kvarter 20 nr 225

Kapten Gustaf Gauffin

1837-1884

Ingeborg Gauffin

1847-1928

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Gustaf Adolf Gauffin, kapten vid Kongl. Wendes Artilleri Regemente, som bestod av fyra åkande batterier och var placerade i Landskrona 1872-1897. Han var också brandchef i staden och mellan åren 1875-1884 var han verkställande direktör i Landskrona & Helsingborgs järnvägar. Hans hustru Ingeborg f. Tranchell var dotter till sockerkungen Justus Tranchell.

Gauffin låg tillsammans med borgmästare Åkerhielm bakom förslaget till Landskronas första park, Slottsparken. Det var 1879 som herrarnas förslag godtogs i stadsfullmäktige och året därpå kunde park och promenadanläggningarna börja anläggas. Parken skulle förvandla staden till en ”behaglig vistelseort för främlingar som vilja begagna sig av stärkande saltsjöbad” hette det bland annat.

Flera av träderna i Slottsparken kom från Botaniska Trädgården i Köpenhamn där en gata skulle dras rakt igenom området. Träden skeppades över Öresund för omplantering i nyanlagda Slottsparken.¹

Slottsparken invigdes 1880 och har sedan dess varit ett av Landskronas mest använda grönområde och hyser idag bl a en vacker konsthall, skulpturpark och discogolfbana. Årligen arrangeras t ex trädgårdsgillet i denna vackra park.

Slottsparken som den såg ut cirka 1895. Foto Minnesbanken, Landskrona Museum.

Änkefrun Ingeborg Gauffin bodde i början av 1900-talet i en stor villa på Strandvägen som hon låtit stadsarkitekten Fredrik Sundbärg rita åt henne.

Villan uppfördes i en nationalromantisk stil och entrén markeras av ett praktfullt portvalv med en målning med blomstermotiv.² Det fanns där en stor anlagd trädgård som sköttes av en

¹ Berggren Kalle, Slottsparken 100 år. Nordvästra Skånes Tidningar nr 258, 1980.

² Johansson Gerry, Hector Lena och Nilsson Johan, Arkitektur i Landskrona. Landskrona Stad, 2013.

trädgårdsmästare och gångarna var alltid välkrattade. Ingeborg var medlem i den 1920 startade "Föreningen för Dendrologi och Parkvård".³

Föreningens ändamål: att vidga intresset för och kännedom om i Sverige odlingsvärda träd, buskar och prydnadsväxter, ävensom intresset för anläggning, vård och försköning av svenska parker och trädgårdar.⁴

Föreningen ger ut årsboken "Lustgården" och är fortfarande verksam.

Ingeborgs tomt är utmärkt på kartan härintill med röd rektangel och ligger som andra fristående hus efter "Linnahusen" längs Strandvägen.

Tomten omfattar vid tidpunkten drygt 4 000 m² och omgärdas av trädrader. Idag är tomten uppstyckad och boningshuset är tillbyggt några gånger.

Häradsekonomiska kartan 1910-1915. Lantmäteriet.

Gravplatsen har varit planterad med två kullar av murgröna, som var ett klassiskt sätt att täcka gravkullarna med. Det har tidigare också funnits ett enklare staket.⁵

Gustaf Adolf Gauffin och hustrun Ingeborg Gauffin. Foto: Landskrona Museum

³ Medlemsmatrikel, Lustgården 1926.

⁴ Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift till C. G. Dahl, Stockholm, 1935.

⁵ Gravregistret, Landskrona Kyrkogårdsförvaltning.

Ingeborg Gauffins villa i februari 2014. Foto: Lars Wall.

Villan med entréparti från 1920-tal. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Kvarter 64 nr 120-121

Kyrkogårdsföreståndare Tage Andersson

1910-1987

Agnes Andersson

1909-1975

Gravplatsen är privat.

Tage var född i Asmundtorp. Han kom efter avslutad skolgång ut i trädgårdslära, först i Evyhils handelsträdgård och därefter som trädgårdselev 1926-29 hos Larssons Plantskola.

Han anställdes som kyrkovaktmästare den 1 april 1936 vid kyrkogården i Landskrona och som kyrkogårdsföreståndare den 1 januari 1939.⁶ Efter drygt 38 års tjänst gick han i pension, 1974.

På Landskrona kyrkogård har även Tages bror Artur arbetat och senare Arturs son Inge ”Luma” Andersson och hans hustru Gun, under många år.

Tage Andersson avtackas av sommararbetarna representerade av Claes Persson vid pensionsavgången 1974.

Tage berättar för NST att kyrkogården var mycket mindre när han anställdes med bara 3-4 fast anställda som skötte sysslorna med hjälp av dragkärria och rullebör. När Tage gick i

⁶ Personlig kommunikation, Roy Andersson

pension fanns det 12 manliga och sju kvinnliga anställda och man hade t ex 5 Alme-truckar som arbetsredskap.

Det var också en väldig skillnad på vad de hade att göra. 1936 fanns det bara 70 gravar att vårda som allmänheten betalat för och vid hans pension fanns det nästan 4 000 gravar som kyrkogårdsförvaltningen vårdade.

Vid den här tiden på 1970-talet hade de stora gravvårdarna försvunnit. Nu tilläts bara standardgravstenar där 80 cm var det vanligaste, de flesta stående men också liggande.

En annan stor förändring i stort är tillkomsten av alla nya häckar, alléer och arkader som i hög grad sätter sin prägel på kyrkogården. De inramar, skiljer och döljer gravkvarteren. Dessutom alla gräsmattorna som tillkommit. Förr var bilden mer dominerad av stora gravstenar, kantstenar och singel.

Gamla kapellet på Landskrona kyrkogård. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

År 1977 fyller kyrkogården 100 år och Tage Andersson minns det gamla gravkapellet, vackert men otidsenligt och kokseldat.⁷ Kappellet revs 1961 då den nya kyrkan och kapellkrematoriet stod färdigt.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdschefer bildades 1937 och där var Tage Andersson medlem sedan han blivit utnämnd till kyrkogårdsföreståndare 1939.

Föreningens årliga kongress anordnades 1962 i Landskrona där bl a trädgårdsarkitekterna Per Friberg och Sven-Ingvar Andersson deltog. Friberg ritade sedan flera av de nyanläggningar som tillkom på Landskrona kyrkogård under 1960-talet.

⁷ Landskrona Posten 24 juli 1974

Tage bodde i kyrkvaktmästarbostaden intill Gamla Begravningsplatsen mellan åren 1939-1952, han flyttade sedan till egen fastighet på Vävaregatan 8.

Kyrkvaktmästarbostaden vid Gamla Begravningsplatsen. Här ligger numera Församlingshemmet. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Andra anställda på kyrkogården under 1930-talet var från vänster i övre raden; Hugo Wahlgren, Bror Zetterström, Karl Zetterström, okänd kvinna, Bror Assarsson och Malte Östberg. Sittande; Erik Pettersson, Gunnar Pettersson och Persson.

Foto: Anton Hagman, 1934. Minnesbanken, Landskrona Museum

Kvarter 6 nr 248

Handelsträdgårdsmästare Johannes Andersson	1851-1938
Amalia Andersson	1852-1923
Handelsträdgårdsmästare Wilhelm Andersson	1895-1952
Elsa Maria Ohlsson	1898-1958

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Tack vare sin placering i de sydvästligaste delarna av Sverige har Landskrona tillsammans med Helsingborg, Malmö och Trelleborg haft många odlingar både på friland och under glas. Några handelsträdgårdsmästare ska vi försöka beskriva med hjälp av familjerna Andersson.

En av de som tidigt började med odling av grönsaker var Johannes Andersson, född 1851. Han var under sin ungdom trädgårdselev hos handelsträdgårdsmästare Anders Peterson som 1871 skrev ett anställningsintyg åt honom.⁸

*Trädgårdseleven Johannes Andersson har varit hos mig i tre års tid och under den tiden uppfört sig nykter, trogen och ordentlig samt uträttat vad jag honom befallt men är nu på egen begäran fri den förstkommande 24:e oktober.
Varpå jag honom till det bästa rekommenderar.*

Landskrona den 2 september 1871

A Peterson

Handelsträdgårdsmästare

Johannes föddes i Kvärlov och familjen flyttar 1868 till Saxtorp. Strax därefter avlider fadern och det är då som Johannes jobbar som trädgårdselev. Efter den anställningen flyttar han några gånger innan han 1878 slår sig ned i kvarteret Östra Förstaden och startar J. Anderssons Handelsträdgård vid Östra Infartsgatan⁹.

Det var i detta område som Johannes byggde upp odlingarna tillsammans med sina söner.
Röd rektangel.

Häradsekonomiska kartan 1910-1915. Lantmäteriet.

⁸ Handlingar vid Landskrona stads Museum

⁹ Nuvarande Östergatan hette på den tiden Östra Infartsgatan.

Han skrev i början av 1900-talet både kontrakt med Landskrona Stads Gas&Vattenverk för två lägenheter och tre hästar, med Landskrona Centraltelefonstation om en rikstelefonapparat i bostaden.

Området på Östra Fäladen där Johannes etablerade sig. Foto: Emil Ragnar Borg Mesch, troligen tidigt 1900-tal.

Vångavägen eller Misagången som gick från nuvarande Östergatan och ner till järnvägen över nuvarande Tranchellsgatan och Österleden. Till höger Trädgårdsmästare J. Anderssons före detta fastighet. Foto: Enoch Svensson i september 1935.

Johannes trädgårdsmästeri växte och antalet hästar utökades till fyra och den 17 maj 1921, arrenderade han ”den förre detta Lundkvistska trädgården” det vill säga tomten intill. Odlingen var stor och sortimentet brett varav vi kan nämna; blomkål, bönor, dill, jordgubbar, kålrötter, lök, melon, pepparrot, rabarber, tomater med flera.

Johannes är nu 70 år och sönerna Johan 41 och Wilhelm 26 så det är troligt att det är Johan som driver verksamheten med stöd av Wilhelm och året därpå flyttar Johannes och hustrun Amalia till sin dotter Elsa Marias familj i Östratorp, nuvarande Smygehamn.

Johan driver verksamheten vidare och gifter sig 1922 med Agda och året därpå får de en son som inte blir mer än tre år gammal, därefter föds sönerna Folke och Rolf.¹⁰

När staden på 1930-talet behöver marken för bostadsproduktion erbjuds antagligen bröderna mark utanför tätorten, då det i en förteckning över handelsträdgårdar står upptagna som ägare till 13 hektar mark vardera.¹¹

Trädgårdsmästaren Johannes, frun Amalia och sonen, trädgårdsmästaren Wilhelm Anderssons familjegrav. Foto: Lars Wall.

Sonen Johans gravplats på nästa sida.

¹⁰ Johansson Eivor, Trädgårdsstaden Landskrona. Landskrona Trädgårdssällskap, 2013.

¹¹ Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift till C. G. Dahl, Stockholm, 1935.

Kvarter 22 nr 001

Handelsträdgårdsmästare Johan Andersson	1880-1966
Agda Andersson	1892-1936
Johan Andersson	1923-1926
Handelsträdgårdsmästare Folke Andersson	1927-2011

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

När Johans älskade hustru Agda avlider endast 44 år gammal 1936 och även fadern kort därefter avlidit flyttar han till Uppland.

Johan startar här 58 år gammal på nytt i slottsträdgården vid Sjöo slott utanför Enköping. Namnet J. Andersson Handelsträdgård behåller han och till sin hjälp har han de båda sönerna.

Sonen Folke gjorde sin militärtjänst som kavallerist vid Skånska husarregementet på Berga i Helsingborg och när han avslutade denna tog han sin häst med till Sjöo. Det var också han som tog över när krafterna hos Johan började tryta.

Trädgårdsmästaren Johan, frun Agda och trädgårdsmästaren Folke Anderssons familjegrav i kvarter 22. Foto: Lars Wall

Trädgården utvecklades under Folkes ledning och ett stort antal elever arbetade i trädgården under sommaren. Sortimentet var brett med bl a tomater, sparris och kronärtskockor. En stor del av det som producerades levererades till Stockholm och Uppsala.¹²

¹² Johansson Eivor, Trädgårdsstaden Landskrona. Landskrona Trädgårdssällskap, 2013.

Efter att fadern avlidit 1966 så Folke strax efteråt upp arrendet och började studera. Han blev kontorschef på en bank i Uppsala och efter ytterligare studier vid Uppsala universitet fick han anställning som departementssekreterare på Industridepartementet.

Efter pensionering återvände Folke till Skåne och skaffade ett hus vid Röddinge kyrka i Fyledalen. Röddinge ligger inte långt från Tryde där hans mor föddes i slutet av 1800-talet.

Folke dog 2011, 84 år gammal och vilar i samma grav som sina föräldrar.

Detalj på gravsten. Foto: Lars Wall.

Nordvästra Skånes Gartnersällskaps sammanträde i Landskrona 1 augusti 1909, med okända trädgårdsmästare klädda i tidstypiska hattar. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Kvarter 23 nr 015

Källarmästare E. A. Ericsson

1836-1887

Restaurantägare Jeanna Christiania Ericsson

1835-1917

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

På gravplatsen ligger också några av parets barn begravda, två söner dog 6 och 8 år gamla 1884 medan en son blev 92 år.

Tillsammans med hustrun drev de rörelse i Karlslund sommartid och de drev dessutom den omtalade krogen Sista Styvern där Föreningsgatan möter Östergatan.

Det långa huset är krogen Sista styvern, på Föreningsgatan. Foto: Landskrona Museum.

År 1875 meddelar fortifikationsbefälhavaren att en källarmästare Eriksson beviljats fortsatt arrende av vallott nr 7 ”i anseende till redan nerlagd kostnad för en trädgårdsanläggning, vilken i sin mån utgör en prydnad utmed vägen till Citadellet, som genomskär denna ravelin.”¹³

De hade alltså långt innan citadellets koloniområde kom till, arrende på en lott med trädgårdsanläggning och kanske i detta fall odling av potatis, lök och kål till sin rörelse och för avkoppling.

Landskrona är föregångsstad för koloniträdgårdsrörelsen i Sverige. Redan på 1870-1880-talen anlades de första kolonierna på det innersta området till Landskrona slott. I början av 1950-talet fanns det sammanlagt cirka 3 000 koloniträdgårdar och jordlotter i staden.¹⁴

¹³ Ek Sven B., Kolonins sista strid. Etnologiska Institutionen Göteborgs Universitet, 1990.

¹⁴ Svenska stadsmonografier, Hälsingborg, Landskrona, Eslöv, Höganäs, Lund med omgivning. Stockholm 1952.

Med tanke på att Erikssons trädgårdsanläggning ligger på vägen till Citadellet kan vi med säkerhet påstå att detta var de allra första koloniträdgårdarna i Sverige.

”I Karlslund uppfördes en prydlig paviljong avsedd att hyras ut till restaurationslokal 1875 och 1900 uppförde Jeanna en ny paviljong då den gamla brunnit ner.

I en annons från 1889 framgår att fru Jeanna Ericsson drev rörelsen vidare efter makens bortgång. Hon utökade efterhand anläggningen i Karlslund och var Landskronas nöjesdrottning i början av 1900-talet.¹⁵

Här en annons ur tidningen Korrespondenten 1896.

**Karlslunds
Restaurant**

öppnas från och med den 1:sta Maj innevarande år och anbefalles härmed i den ärade allmänhetens välvilliga hågkomst. Beställningar af middagar, baler, supéer och andra tillställningar emottagas och arrangeras med tacksamhet till moderata priser, frukostar, sexor och allt tillhörande en väl ordnad restauration serveras dagligen, och skall det alltid blifva min sträfvan att på bästa sätt tillmötesgå ärade kunder.

OBS! Telefonadress Karlslund.

Den 1:sta Maj dans å dansbanan
Landskrona den 27 April 1896.
Jeanna Ericsson.

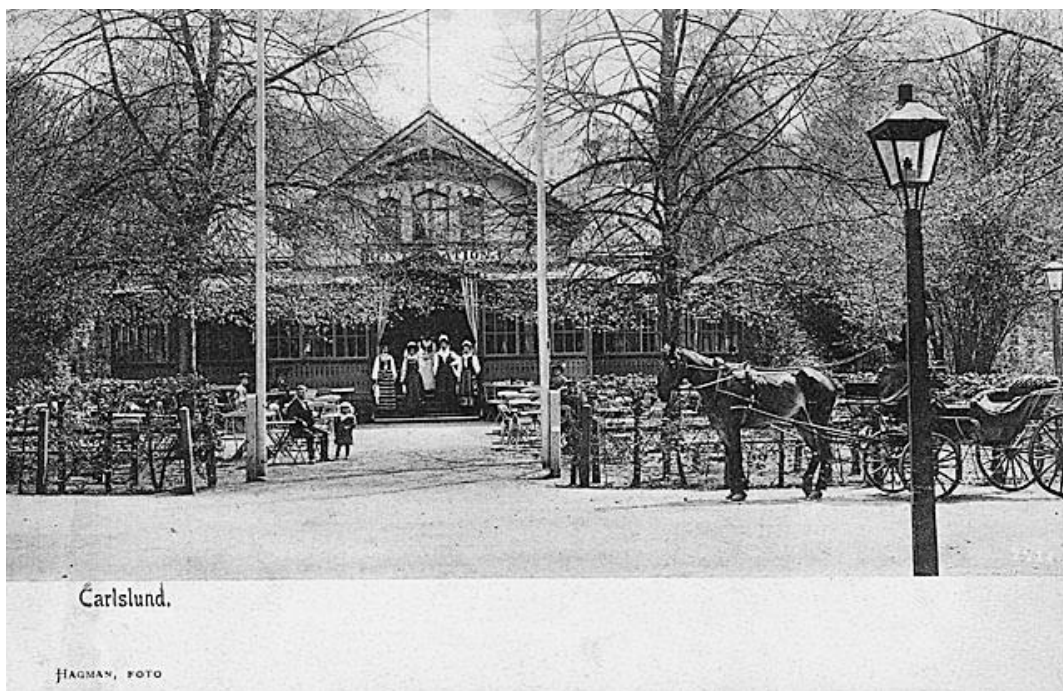
Landskrona stads äldsta offentliga plantering, Karlslund är en vildpark, som anlades och planterades under åren 1813-1815 enligt order av Konungens befallningshavande i länet med tanke på att i någon mån tillgodose staden med gagnvirke och bränsle.

Det planterades 10 296 unga träd och pilepinnar samt 2 tunnor och 7 kappor trädförö utsåddes. När det var färdigt fridlystes området den 18 april 1815. Karlslundsparken kom inte att tjäna medborgarna som någon bränsle- och gagnvirkesleverantör.¹⁶

Karlslundsparken blev istället Landskronas stora nöjespark-stadsskog med möten, gökottor, dans, café och restaurang i nästan hundra år mellan 1860-1960. Den kallades för Planteringen, Plantan, Carlslund, Planteringen Carlslund och idag för Karlslundsparken.

¹⁵ Jönsson Åke, Historien om en Stad, del 2. Landskrona Kommun och Åke Jönsson, 1995.

¹⁶ Svenska stadsmonografier, Hälsingborg, Landskrona, Eslöv, Höganäs, Lund med omgivning. Stockholm 1952.

Karlslund restaurang 1905. Foto: Anton Hagman. Minnesbanken, Landskrona Museum.

Stadsträdgårdsmästare Åke Grahnberg jobbade målmedvetet med att införa boken i planteringarna under början av 1900-talet.

Det byggdes också ett korsvirkeshus som bostad åt skogsvaktaren. Senare bodde häradsplantören och stadsplantören här under 1800-talet och nu hyrs det sedan 1959 av Verdandi och kallas för Verdanditorpet.

Skogsvaktarbostaden i Karlsund. Foto: Lars Wall.

Kvarter 43 nr 81

Hotelldirektör Gustaf Wilhelm Liljegren 1885-1931

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Källarmästare Liljegren drev restaurangrörelsen i Karlslund under 1910-20 tal men har antagligen därefter flyttat till Malmö och varit verksam där som hotelldirektör fram till sin död. Andra namn som förekommer i driften av Karlslundsrestaurangen är källarmästaren Lennart Matiasson som också drev dansrestaurangen China.

Gustaf Liljegrens gravvård. Foto: Lars Wall.

Gravvård av ljus granit och järn, utformad som en byggnad i grekisk tempelstil med kolonnformade stöd som bärs upp av ett sadeltak med korsdekor på tympanonfältet. I de öppna sidorna finns gallerverk av järn.¹⁷

Under taket är en cylindrisk stenurna placerad. Liljegren är den första gravsatta personen i Landskrona som blev kremerad.

Liljegren finns i Helsingborgs handskrivna Eldbegängelsejournal, Han fick Eldbegängelse-nummer 192 och kremerades 6/2 1931, jordfästningen var i Malmö den 5/2 1931 och han blev sedan gravsatt i Landskrona.¹⁸

Ett krematorium i Landskrona diskuterades i Landskrona under några decennier och kom att byggas tillsammans med kyrka och kapell i en samlad byggnad. Anläggningen invigdes under våren 1961 och den första kremationen ägde rum den 21/11 1960.

¹⁷ Wanby K., Kyrkogårdsdokumentation, Landskrona Nya Begravningsplats, Landsantikvarien i Malmöhus län, 1996.

¹⁸ Personlig kommunikation, krematorieföreståndare Stig Nilsson

Kvarter 43 nr 156

Stadsträdgårdsmästare Åke Grahnberg 1861-1932

Anna Grahnberg

1867-1951

Gravplatsen är privat.

Foto: Arkiv, Landskrona Kyrkogårdsförvaltning.

Åke Grahnberg tillträdde tjänsten som stadsplantör 1887. Han hade som 19-åring utexaminerats från Alnarp som ”primus” från den tvååriga trädgårdskursen. Efter två studieår i England kallades han tillbaka till Alnarp för olika arbetsuppgifter. 26-åringe Grahnberg var välmeriterad när han kom till staden.

I inte mindre än 42 år arbetade han med att försköna staden. Alla de lindalléer och arkader som finns i Landskrona tillkom under hans tid och med de många parkerna fick Landskrona snart epitetet ”parkernas stad”.¹⁹

Granet som kom till som en skyddsplantering för att binda sanden, utvidgningen av Slottsparken ut till Nordkap, Badhusparken, Teaterparken, Seminarieträdgården, Dammhagsparken och utvecklingen av Karlslund var några av alla de projekt som han arbetade med. Han anlade också parken till Carl Tranchells sommarresidens Örenäs, på 1920-talet.

Vid den här tiden var stadsträdgårdsmästaren även chef för kyrkogårdarna i staden.²⁰ Det var han som såg till att lindarkaderna på kyrkogården planterades under de första åren på 1900-

¹⁹ Jönsson Åke, Historien om en stad, del 3. Landskrona Kommun och Åke Jönsson, 1997.

²⁰ Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift till C. G. Dahl, Stockholm 1935.

talet, som friväxande träd. Arkaden består huvudsakligen av *Tilia x euchlora* - glanslind. De klipptes in till arkad under Åke Grahnbergs sista år som stadsträdgårdsmästare.

Glanslind är den enda linden som inte utsöndrar honungsdagg. Framförallt parklind utsöndrar så kallad honungsdagg, upp till 1 kg socker/kvm och år kan produceras.

Ett av hans första uppdrag blev att rita en ny kyrkogård till Härslöv 1889, som togs i bruk året därpå. Han ritade också förslag till utbyggnad av S:t Ibbs kyrkogård under 1920-talet, som inte antogs. Han hade även sedan han gått i pension fortfarande kyrkogårdarna under sin vård fram till sin bortgång.²¹

Gravplatsen lär vara vald, dels för att den ligger i hans egen lindarkad, men även att man från denna plats vid denna tid kunde se familjen Grahnbergs villa Örestrand, på Strandvägen. Över Exercisfältet, då utvidgningen västerut av kyrkogården skedde först under 1920-talet och vegetationen inte hunnit växa upp ännu.

Villa Örestrand. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

²¹ Landskrona Posten, 11 januari 1932.

Villan var ritad av stadsarkitekten Fredrik Sundbärg i en slags alphyddestil och familjen bodde här mellan 1905-1951. Den blev efter familjen Grahnbergs försäljning, pojkhem i några decennier. Den revs i samband med HSB:s första projekt på Strandvägen, Brf. Stranden.

Åkes hustru Anna, var dotter till Elina Andersdotter och Johannes Jönsson. Johannes blev redan som 25-åring stadsträdgårdsmästare i Helsingborg 1863. Det sägs att Johannes var oäkta barn till Sveriges kung Carl XIV Johan.²²

Trädflyttning till Rådhusorget. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Rådhusorget, som intill 1880-talet varit planterat med almar, men som sedan dess varit utan all plantering, planterades åter våren 1920 å östra, norra och västra sidorna med lindar.

Holländska förädlade *Tilia grandifolia*, som idag heter *Tilia platyphyllos* - bohuslind, vilka trettio år gamla flyttades dit från allén vid Teaterparken-Järnvägsparken. Planteringen leddes av stadsträdgårdsmästaren Åke Grahnberg.²³

²² Landskrona Posten, nr 188, 2006.

²³ Törnblad Greta, urval från Krönikebok för Landskrona församling 1903-1932. Vi och vår kyrka 1979-1980

Landskrona Kyrkogård Kvarter 10 nr 279

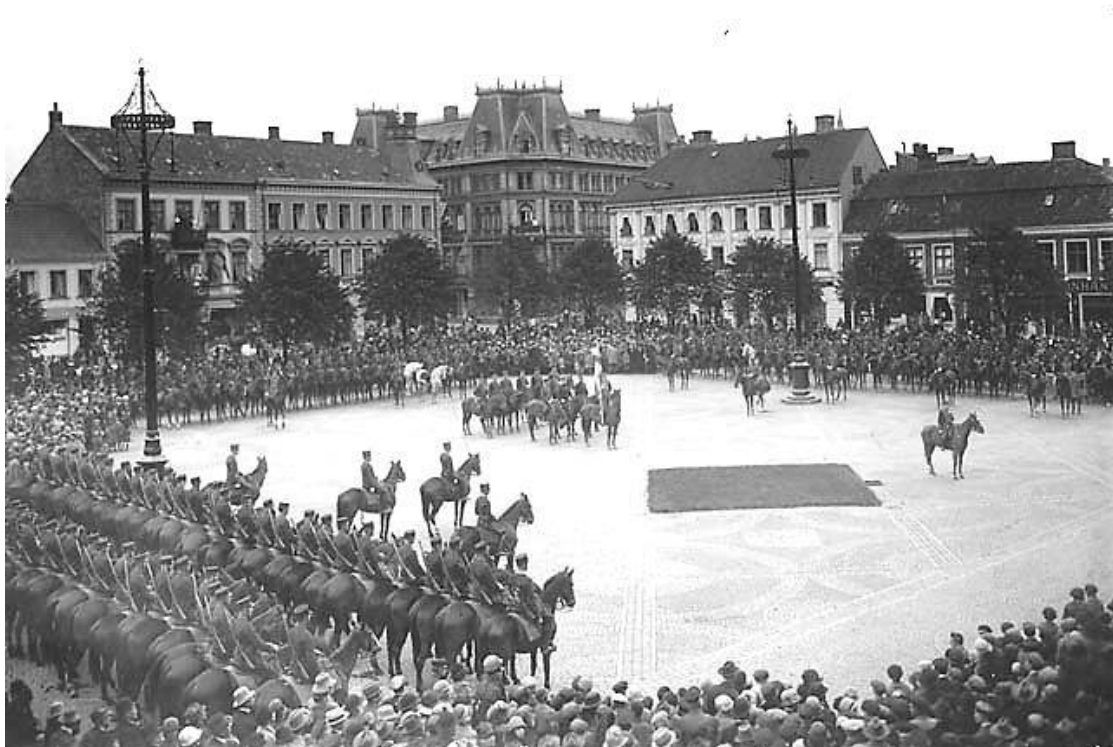
Trotjänarinna och barnskötare Elin Eriksson	1881-1965
Friherrinna Alice Louise Ramel	1883-1974
Henriette Alice Louise Augusta Ramel	1917-2001
Friherre & ryttmästare Gustav Ramel	1869-1930
Begravd i Gårdstånga	

Gravplatsen är privat.

Villa Strandhem låg granne med Villa Örestrand. En maskinmästare Tage Olsson vid Landskrona Sockerbruk lät bygga den på 1890-talet. Villan hade torn, som det anstod en Strandvägsvilla, och en av kakelugnarna var prydd med sockerbeter i keramik. Invändigt var taket dekorerat av målarmästare PJ Scharin.

"Mot himmelsblått valv flög mellan slingerväxter fjärilar och trollsländor" berättar Elsa Lindholm i sina "Strandvägsminnen". En målarmästare på den tiden skulle kunna göra måleridekorationer i olika stilar utan mallar, t.ex. måla ett kassetak i olika motiv. Detta kunde uppenbarligen PJ Scharin.

Efter ett kort mellanspel, då bankkamrer Otto Östberg ägde villan, kom den 1908 i friherre Gustaf Ramels ägo, samma år som han gifte sig med Alice Louise Carbonnier. Gustaf var chef och ryttmästare vid Kungliga Skånska husarregementets andra bataljon som var förlagd till Landskrona 1908-1926.

Vid Skånska Kavalleriets uttåg ur Landskrona 1926. Fotograf: Anton Hagman

Eftersom både herr och fru Ramel var duktiga ryttare fanns två hästar: Go on och Come along, som huserade i ett nybyggt stall på tomten. Familjen hade också flera hundar och en get. Geten har blivit mest känd av husdjuren eftersom en av döttrarna Henriette Ramel, allmänt kallad Hetty 1917-2001, ägde den och hade den tjudrad utanför trädgården på Exercisfältet.²⁴

Hon stod innanför grinden och bevakade den. Utanför familjekretsen var hennes ordföräd begränsat till uttrycket "Halv fem", något som gav upphov till mycket nöje hos förbipasserande som aldrig missade chansen att fråga henne vad klockan var. Landskronapoeten Jesper Svenbro har ömsint och humoristiskt beskrivit ett möte med henne i sin dikt "Hetty".

Hetty

I minnet cyklar jag norrut mot Borstahusen
och känner tydligt sommarbrisen
svalt fladdrande under min skjorta.
Det är ännu morgon. Sundet ligger blått till vänster
nedanför vackra hus och trädgårdar.
Asfalten slät och redan varm.
Här ute stod hon vid sin grind:
trettio eller fyrtio år gammal var hon säkert
men liknade en tioårs jätteflicka
med svart rakt kortklippt hår.
Hela sommaren såg hon cyklister susa förbi
med baddräkter och handdukar på pakethållaren baktill -
och barnen ställde alltid samma fråga:
”Hur mycket är klockan, Hetty?”
Hon svarade långsamt, utan att tveka,
med dov och mycket reserverad röst:
”Halv fem.” Vilket ständigt
gav anledning till samma fnitter
men också till ett slags förvissning
att sommar efter sommar var densamma.
Här stod i alla fall tiden alltid stilla!
Hon hade ett yttre som kunde hört hemma i folksagan
och bar ett adligt efternamn.
Men om förtrollning var det inte tal;
och ingen satte hennes adelskap
i relation till det förakt hon lågmält
visade vår ”borgerliga” tideräkning
Men för att dikten som jag skriver ska få mening
måste jag vara noga med planeringen av min återfärd
från Borstahusen. Jag ska bada många gånger,
äta upp smörgåsarna som jag har med,
köpa glass innan jag cyklar hemåt.
Exakt tjugo minuter över fyra
låser jag upp min cykel, som stått parkerad hela dagen
i solen bland hundratals andra,

²⁴ Lindholm Elsa, Bara några Strandvägs-minnen. J. L. Törnqvists Förlag, Landskrona 1974.

blänkande, med alltför varma sadlar.
Jag cyklar söderut på Nedre gatan,
känner doften av tjära, tång och fiskehamn
och svänger upp på Strandvägen.
Solen står ännu högt på himlen.
Till höger havet glittrande i motljus.
Jag möter rader av cyklister som ska ut och bada,
medan vi andra återvänder. Det är juli.
Om någon ringer Fröken Ur
just innan jag passerar Hettys grind
hade hon sagt: ”Sexton tjugonio och femtio.”
Vid pipet frågar jag: ”Hur mycket är klockan, Hetty?”
Hon svarar med sin djupa röst
utan att flytta blicken, som från en plats långt bort:
”Halv fem.” Då är det i min föreställning
som om ett leende blir till
i hennes stora barnansikte.²⁵

Exercisfältet 2013. Foto: Lars Wall

Så småningom gjorde automobilen sitt intåg i ryttmästarens hem och det fanns då under många år en livréklädd chaufför i hushållet, Albert Persson 1896-1985.²⁶

Landskrona Kyrkogård Kvarter 50 nr 61

²⁵ Svenbro Jesper. Blått – Dikter. Alberts Bonniers Förlag, 1994.

²⁶ Personlig kommunikation, Mats Evertsen, 2009.

Albert var chaufför då bilarna blev vanligare under 1920-talet och kvarstod som sådan åt friherrinnan Ramel. Det finns ett emblem på gravstenen

Gustaf Ramel tjänstgjorde en period vid Generalstaben och lyckades då placera sitt hem, Villa Strandhem, på sjökortet. Huset revs 1976 och gav plats för en av HSB:s största satsningar i Landskrona: terrasshusen vid Strandvägen, Brf Stranden.

Ur Häradsekonomska kartan, Landskrona 1910-1915. Lantmäteriet.

Strandhem var en av de fyra fristående villorna som låg norr om Krönleins bryggeri på Strandvägen. Krönleins bryggeri och de fyra villorna är idag rivna.

”Trädgårdsstaden Landskrona ger sig till känna på långt håll. Dess alster har marknad i alla grannstäderna och vida längre bort. De fullastade grönsaksfororna, man i sommarnätterna möter på landsvägarna till Lund, Malmö, Hälsingborg, komma från trädgårdsstaden, vars odlingar äro rika nog att dela med sig till många samhällen. De stora handelsträdgårdarna omgiva staden i norr, söder och öster.”

Ur Landskrona och jubileumsutställningen 1913

Kvarter 15 nr 27

Trädgårdsarkitekt Ruth Brandberg
Sjuksköterska Märtha Brandberg

1878-1944
1877-1956

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

En av Sveriges allra första kvinnliga trädgårdsarkitekter Ruth Brandberg är begravd i kvarter 25 i det nordvästra hörnet. På graven har det innan den liggande hällen tillkom, funnits traditionella murgrönskullar.²⁷

Ruth var dotter till stadsläkaren Josef Brandberg och hans hustru Anna.

Då Selma Lagerlöf var lärarinna i Landskrona hade hon Ruth som elev och Selma umgicks även med Ruths föräldrar.

På bilden är det systrarna Märtha Brandberg till vänster och Ruth Brandberg, till höger.

Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

År 1900 hade Ruth besökt England innan hon påbörjade sina studier vid Kungl. Högre Lärarinneseminarieret i Stockholm. Det var faderns önskan att hon skulle bli lärare. Faderns bortgång samma år tog henne dock så hårt att hon avbröt studierna.²⁸

Åren 1907-1909 utbildade hon sig till trädgårdsmästare vid Horticultural College for Women i Swanley, Kent och vistades därefter under en tid vid Phillmore Gardens i Kensington.

Hon blev tillsammans med Ester Claeson pionjär i Sverige som kvinnlig trädgårdsanläggare, -arkitekt.

Under sin tid i England brevväxlade hon flitigt med Selma Lagerlöf som erbjöd henne att komma till Mårbacka och rusta upp trädgården där, när hon var färdigutbildad i England.²⁹

²⁷ Gravregistret, Landskrona Kyrkogårdsförvaltning

²⁸ Nolin Catharina, Från Selma Lagerlöfs kära trädgårdsfröken till självständig trädgårdsarkitekt. Eidos nr 22, Stockholms Universitet, 2010.

²⁹ Jansson Erik, Sommars fröjd - Svenska författares och konstnärers trädgårdar. Bokförlaget Wahlström & Widstrand, 2002.

På bilden syns Selma och Ruth framför det gamla huset på Mårbacka 1910. Foto: Mårbacka stiftelsens arkiv.

Ruth Brandberg var trädgårdsmästare hos Selma under åren 1909-1911. Här moderniserade hon trädgården vid den gamla huvudbyggnaden, genom att införa rabatter med perenna växter, anlade en stor fruktträdgård och byggde om och utökade köksträdgårdssodlingarna.

Enligt professor Gunnar Martinsson var Ruth Brandberg tillsammans med en trädgårdsarkitekt från Lübeck med och lämnade in förslag till den Internationella Arkitekturtävlingen i Stockholm 1915, om utformningen av Södra begravningsplatsen. Paret fick 3.e pris för sitt förslag.³⁰

Vinnare blev Gunnar Asplund och Sigurd Lewrentz med sitt förslag ”Tallum” som sedan blev Skogskyrkogården i Stockholm och idag är ett känt världsarv.

Ruth besökte Sofiero och Krapperup under säsongen 1917 och imponerades troligen av anläggningarna, som på Krapperup byggdes om under ledning av J. P. Andersen. Han var en av förgrundsgestalterna i den moderna danska trädgårdskonsten.

Ruth blev elev hos J. P. Andersen i Köpenhamn under åren 1919-1921.

Ruth hade under många år arbetat som konsulterande trädgårdsmästare men 1921 startade hon eget företag³¹ och erhöll så småningom en rad offentliga uppdrag. Bland annat flera för

³⁰ Personlig kommunikation, Gunnar Martinsson, 2004.

³¹ Nolin Catharina, Från Selma Lagerlöfs kära trädgårdsfröken till självständig trädgårdsarkitekt. Eidos nr 22, Stockholms Universitet, 2010.

Svenska Tobaksmonopolet och många anläggningar vid sjukhus och sanatorier, t ex park för Akademiska sjukhuset i Uppsala 1919-1926, Kungliga Serafimerlasarettet i Stockholm 1928, Ulleråkers sjukhus i Uppsala 1937. Kolumbarium vid Högalidskyrkan i Stockholm 1936.³²

Periodvis var hon svårt sjuk och vistades under långa tider på sjukhus. Hon bättre än någon annan visste vad man som patient behövde för rehabilitering och vila.

Ruth var en av Sveriges första professionellt arbetande kvinnliga trädgårdsarkitekter och trädgårdsanläggare och kom därigenom att verka som en förebild för andra kvinnor inom yrkeskåren. Tillsammans med Lars Israel Wahlman och kronprinsessan Margaretha var hon en av dem som introducerade en engelskinspirerad trädgårdsstil i Arts and Crafts-rörelsens anda i Sverige.³³

Fröken Ruth Brandberg var i början av 1920-talet skriven i Lidingö Villastad på Lidingö. Hon kallade sig då för trädgårdsanläggare -arkitekt, vilket säkerligen var ytterst ovanligt för kvinnor vid den här tiden.

Lidingö Villastad hade tillkommit som ett privat initiativ och var början på en stor utbyggnad och som ledde till att Lidingö 1926 kunde kalla sig för stad. Villastaden var en trädgårdsstad med nationalromantiska förtecken där man starkt vurmade för naturen och frisk luft.

Ruth ritade också många villatomter i Stockholmstrakten men även på andra orter i Sverige. Hon var också medlem i den 1920 startade ”Föreningen för Dendrologi och Parkvård”.³⁴

Ruth och hennes syster Märtha, som var sjuksköterska, bodde tillsammans i villan på Lidingö. Märtha hade vuxit upp i Landskrona, gick i flickskolan där. Sedan utbildade hon sig till sjuksköterska (sofiasyster) och hade anställning som operationssköterska i Göteborg (Sahlgrenska sjukhuset), sedan på Växjö lasarett.

1915-1916 var hon under första världskriget placerad vid svenska krigssjukhuset i Wien. Sedan blev hon, som hon uttryckte saken, ”led på Sveriges argsinta kirurger” och blev församlingssköterska på Lidingö.

Systrarna förblev ogifta, men de hade också en bror vid namn Nils. Han var bergsingenjör och förde släktbanden vidare.

Märtha Brandberg. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum

³² Arkitekturmuseet, Stockholm.

³³ Nolin Catharina, I Svensk trädgårdskonst under fyrahundra år. Byggförlaget, 2000.

³⁴ Medlemsmatrikel ur Lustgården. Föreningen för Dendrologi och Parkvård, 1922.

Kvarter 15 nr 303

Lantbrukare Walfrid Weibull 1833-1903

Augusta Weibull 1842-1925

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Walfrid var son till postmästaren Nils Jakob Weibull som är begravd på Gamla Begravningsplatsen. Han övertog Weibullsholm 1863, några år efter faderns bortgång.

Det var Nils Weibull som med början 1835 med köpet av gården och tomten nr 122 i Östra Värn lade grunden till Weibullsholm. Sammanlagt förvärvades under mitten av 1850-talet ca 120 tunnland.³⁵

I början var det en renodlad bondgård men så småningom kom fröhandel och växtförädling in i bilden. Från de långa utrikesresorna hämtade han inte bara hem hickoryträd, som planterades i trädgården, utan även nya impulser.

I blygsam skala började han med fröodlingsförsök med foderrotfrukter och 1870 började han sälja ”Hemodlat Foderrotväxtfrö”.³⁶

Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Walfrids hustru Augusta spelade en viktig roll i fröförsäljningen. Familjens damer sydde fröpåsar och alla hjälptes åt att paketera varan, som ofta skedde vid det stora matsalsbordet på Weibullsholm.

Detta utvecklades så småningom till det välkända företaget W Weibull AB.³⁷

Augusta Weibull f. Frost

Augusta var dotter till Garvarfactor Nils Peter Frost och hans hustru Beata Sophia Klint.³⁸ De är begravda på Gamla Begravningsplatsen.

Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

³⁵ Landskrona Posten, jubileumsnummer 1963.

³⁶ Svenska stadsmonografier, Hälsingborg, Landskrona, Eslöv, Höganäs, Lund med omgivningar, Stockholm 1952.

³⁷ Weibull Jörgen, Weibullsholm 1870-1970. W. Weibull AB, 1970.

³⁸ Frost-Josefsson Elisabeth, Garveriet i Sölvesborg och garverisläkten Frost, 2005.

Eftersom Walfrid bodde vid en av Landskronas infartsgator passade han ofta på att språka med bönderna som skulle in till staden. På så vis hade han en god bild om hur odlingarna runt Landskrona fungerade, sköttes och vad de gav i avkastning.

I Landskrona fanns under många år på Weibulls förutom lantbrukssidan även en stor plantskoleverksamhet som grundades 1926,³⁹ blomsterförädling och gräsavdelning. Många kända trädgårdspersonligheter har jobbat här som Sven Green, Arvid Nilsson, John Kraft och Bjarne Langvad.

Buxbomen på gravplatsen är med största sannolikhet från den egna plantskolan och är en sort av *Buxus sempervirens*. Det syns tydligt att en planta är avvikande medan de andra tillhör samma sort och är jämnt och vackert växande. Denna buxbom är inte av samma sort, som för övrigt växer på kyrkogården.

På våren blommar vita och blå vårstjärnor, *Scilla forbesi* i rabatterna.

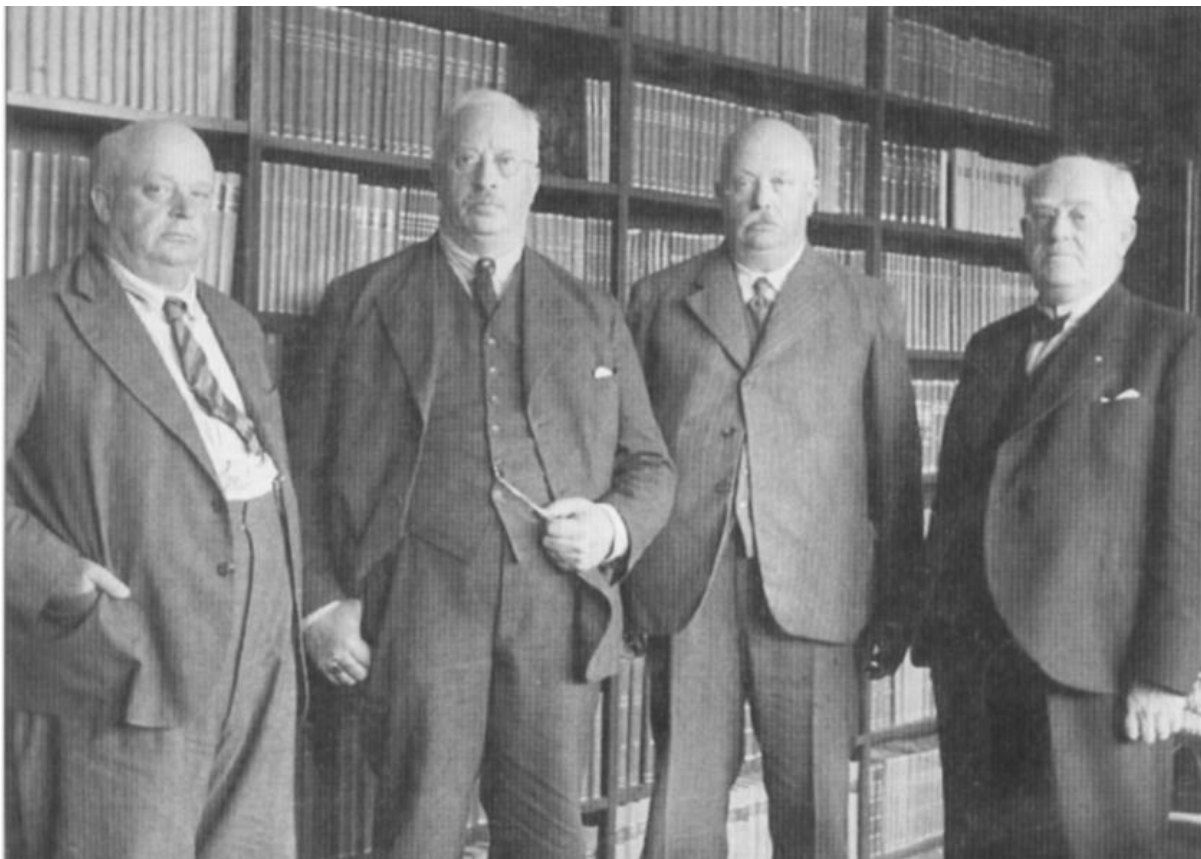
Foto: Lars Wall

Weibullsholm som det såg ut i slutet av 1800-talet med den veranda som sedan funnits med i framtida ombyggnader.

Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

³⁹ Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift till C. G. Dahl. Stockholm, 1935.

Bröderna fr. vänster William, John, Richard och Harry Weibull fotograferade inför företagets 70-års jubileum, 1941. Harry och William ägnade sig helt åt familjefirman medan Rickard blev lektor i latin och franska vid läroverket i Landskrona. Han inträdde så småningom som fast medarbetare i företaget.⁴⁰

John Weibull blev med sin moder Augustas hjälp inledd på en bana i garveribranschen. Han började med att praktisera på sin morbrors fabrik i Landskrona, Lars Frost Läderfabrik AB. I början på 1900-talet kom han till Hamburg där han blev delägare i garvämnesföretaget Robert Dille.⁴¹

Några år senare återvänder han till Landskrona, där han 1914 grundade Garvämnes AB Weibull.

Harry Weibull 1875-1946, är begravd på Landskrona kyrkogård kvarter 47 nr 009.

Richard Weibull 1878-1950, är begravd på Landskrona kyrkogård kvarter 7 nr 001.

William Weibull 1883-1962, är begravd på Sireköpinge kyrkogård.⁴²

John Weibull 1881-1957, är begravd på Landskrona kyrkogård i kvarter 12, nr 021.

⁴⁰ Weibull Jörgen, Weibullsholm 1870-1970. W Weibull AB, 1970.

⁴¹ Frost-Josefsson Elisabeth, Garveriet i Sölvesborg och garverisläkten Frost, 2005.

⁴² gravar.se

Kvarter 20 nr 178

Direktör Widar Weibull 1917-1994

Ingrid Weibull 1915-1991

Gravplatsen är privat.

Widar var chef för familjeföretaget W Weibull AB mellan 1962 och 1982.⁴³ Han var också moderaternas starke man i Landskrona och hade många förtroendeuppdrag

Det har under de drygt 100 år då Weibulls var familjeägt varit många inom släkten på de ledande positionerna. Bröderna Widar och Gunnar tillsammans med svärsonen Fritz Nordén var de som tog plats i ledningsgruppen under 1940-talet. Den som fick leda företaget på slutet, efter att hans bror Gunnar Weibull olyckligt omkommit i en flygolycka i Ängelholm 1964, var Widar Weibull.

Weibulls hade 34 egna trädgårdsbutikerbutiker i Sverige och 10 000 återförsäljare.⁴⁴ Detta var en del av Weibulls i början av 1960-talet förutom Växtförädlingsanstalten Weibullsholm.

Weibulls hade nu sex gårdar med tillsammans 5 000 tunnland jord. Gårdarna var Weibullsholm, Axeltofta, Spargodt, Fredriksberg, Bjertorp och Lönhult.

⁴³ Kungliga Skogs och Lantbruksakademins tidskrift, 1995.

⁴⁴ Landskrona Posten, jubileumsnummer 1963.

En sort av perennen alunrot som är framodlad i Danmark har fått namnet 'Widar' efter den svenske fröodlaren, Widar Weibull. Det fullständiga namnet är; *Heuchera x brizoides* 'Widar' - hybridalunrot.

Den har ett grönt bladverk och mörkt röda blommor. Plantan blir ca 30-50 cm hög.

Gunnar Weibull 1919-1964, är begravd på Farhults kyrkogård.⁴⁵

Fritz Nordén 1917-2003, är begravd på Sireköpinge kyrkogård.⁴⁶

Begravda på samma gravplats är:

Konsul Carl Fritsch
Sophie Fritsch

1872-1922
1878-1947

⁴⁵ gravar.se

⁴⁶ gravar.se

Konsul Carl Fritsch och hans hustru Sophie bodde i ett vackert hus på Säbygatan 11 med utsikt över den privata trädgården på andra sidan gatan, som är det nuvarande Slottscafét. Detta var en privat trädgård fram till att arrendet upphörde några år efter Carls bortgång.

Från 1927 arrenderade Landskrona stad den av kronan.

Foto från den privata trädgården med lusthus, 1925. Foto: Knut Björklingson, Minnesbanken Landskrona Museum.

I fastigheten bodde under många år sedan prosten Herrlin med familj.

Husen på bilden är det Fritschka huset mitt i bilden och det rivna Missionshuset i vänster bildsida. Foto: Albin Nilsson, Lars Walls fotosamling.

Kvarter 58 nr 351

Direktör Arne Emanuelsson 1923-2000

Maj Emanuelsson 1925-2013

Gravplatsen är privat.

Arne Emanuelsson var en drivande kraft och chef för det 1968 nystartade Hilleshögs Frö AB. Under detta namn samlades flera företag, som Fröodlingsanstalten (industriområdet i hamnen), Hilleshögs-institutet (norra motorvägsinfarten) och delar av Sockerbolaget i Landskrona.

Företaget ingick som ett helägt dotterbolag till Cardo AB som tidigare hette Svenska Sockerfabriksaktiebolaget. Arne kvarstod som VD för företaget fram till sin pension 1985. Huvudkontoret inreddes i den slottsliknande byggnaden, uppförd 1894, som varit bostad åt bruksdisponenten och dennes assistent under sockerbrukstiden.⁴⁷

Arne var chef under den stora utvecklingsperioden av företaget, som från början hade ett sextiotal anställda. Omkring 1980 fanns cirka 320 anställda medarbetare i Landskrona.

Han medverkade till att ge det monogerma sockerbetsfröet sitt internationella genombrott och med satsningen på barrträd försåg han och hans medarbetare det svenska skogsbruket med lämpligt plantmaterial, av i första hand gran.

Tack vare företagets positiva utveckling med väldigt goda resultat, kunde Arne och några andra medarbetare bedriva en nästintill botanisk trädgård på Säbyholms ägor i samarbete med bland andra den f.d. försöksledaren på Weibulls, Arvid Nilsson.

Inom området finns skogsdungar, parker, dammar och bäckar, blomsterängar och pilalléer för

⁴⁷ Wall John, Resa med frötåget. Personalavdelningen Hilleshög AB, 1992.

att nämna några biotoper. Det planterades många träd och buskar från Lunds Botaniska Trädgård i områdena, i slutet av 1970-talet.

En supergran ur Hilleshögs frömaterial, planterad i Säbyholmsparken under 1980-talet, har idag blivit ett stort träd med en diameter på 54 cm, vilket motsvarar 170 cm omkrets på 1,3 meters höjd. Foto: Lars Wall

Under några år i mitten av 1980-talet ingick W. Weibull AB i Hilleshögskoncernen.⁴⁸

Arne Emanuelsson var verkställande direktör i Hilleshög AB 1968-1985.

Arne Emanuelsson utsågs till agronomie hedersdoktor vid SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet, 1991.

Familjen övertog hörnhuset i korsningen Artillerigatan - Öresundsgatan, efter Ingrid's föräldrar Fabian och Anna Emond som hade byggt huset under 1920-talet. Familjen bodde här under ett femtiotal år och botanikern Arne hade utsikt över Excercisfältet som var ett av hans favoritområden i Landskrona.

⁴⁸ Wall John, Resa med frötåget. Personalavdelningen Hilleshög AB, 1992.

Kvarter 1 nr 50

Försöksledare Bjarne Langvad 1925-1969

Gravplatsen är privat.

Bjarne var gräsexpert på Weibulls. Han höll på med att färdigställa den första mer omfattande boken om gräs, när han hastigt rycktes bort i december 1969.

Boken ansågs ha ett så stort värde att den trots författarens bortgång borde färdigställas.

Kollegor till författaren vid W. Weibulls AB ställde välvilligt upp och på så sätt kunde boken ”Våra grönytor - anläggning och skötsel” komma ut i mars 1971.

Bjarne skriver i sitt förord till första upplagan bl a om den stora växtgruppen gräs som präglar landskapet och spelar en stor ekonomisk roll för människan.

”De klippta grönytona som parkelement är hämtade från kulturlandskapet, den kort betade vallen eller hedmarken. Vi möter visserligen gräset i trädgårdskonstens historia, t ex i medeltidens blomsteräng och barockens gräsparterr, men det är först i den engelska landskapsparken, som den klippta gräsytan utgör det plan, varifrån trädgårdens träd och buskar reser sig.

Det var också i England, som gräsklipparen blev uppfunnen år 1832. Den moderna grönyttans historia kan sägas börja vid den tiden.

Utvecklingen av klippningstekniken har ökat gräsens mångskiftande möjligheter. Tidigare kunde man med liens hjälp göra grönytor för bowling eller genom fårens betning skapa möjligheter för golfspel. Gräsklipparen skapade större möjligheter och nu utvecklades spel såsom fotboll, cricket, rugby och golf raskt.”⁴⁹

Efter det andra världskriget expanderade Weibullsholm kraftigt på trädgårdssidan, speciellt på gräsmarknaden blev Weibulls produkter ledande. Under 1959 färdigställdes landets första gräsbana för tennis. Det var gräsexperten Bjarne Langvad som lagt ner ett omsorgsfullt arbete med tennisbanan.

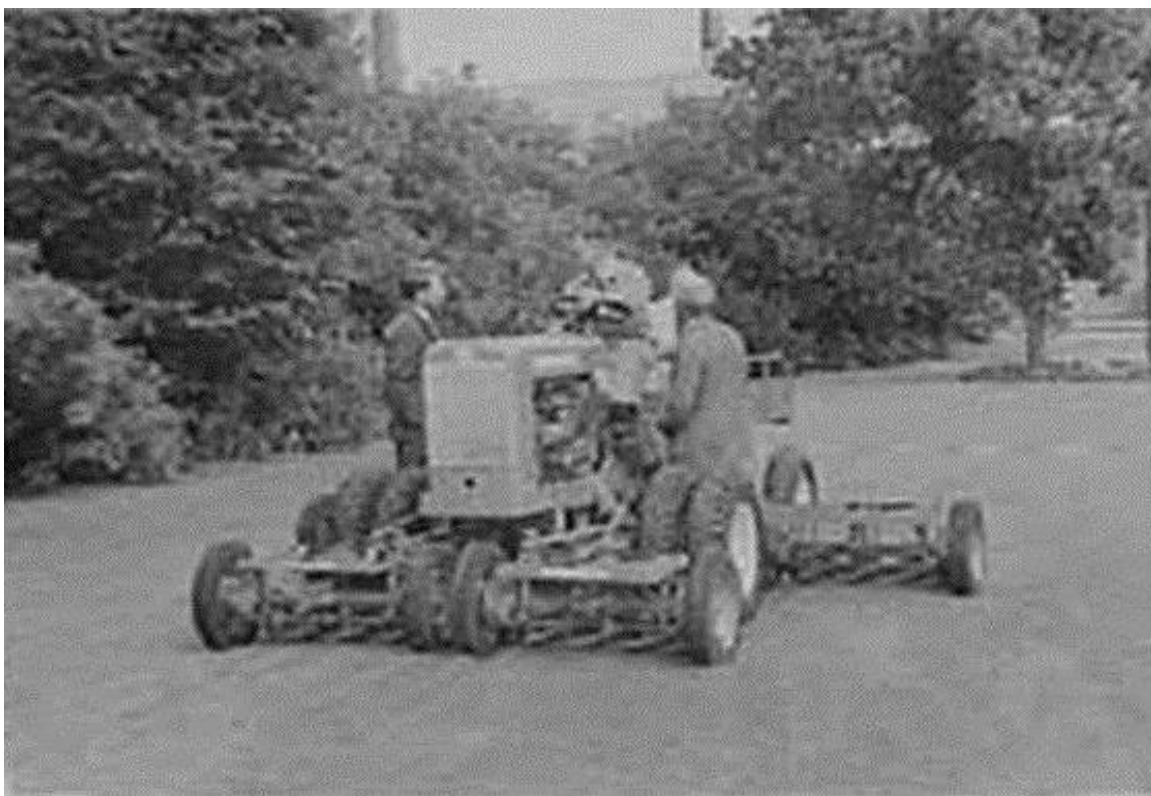
Den unika Weibullsholmsbanan invigdes den 13 juli med ett arrangemang i världsklass. Wimbledonvinnaren Alex Olmedo mötte Sven Davidsson inför 600 åskådare.⁵⁰

Landskrona stod som värd för EM i gymnastik 1969, en tävling som blev en stor PR -triumf för Landskrona och GF Idrott. För mannen bakom GF Idrotts stora framgångar, Bjarne Langvad, blev EM den sista stora triumfen. Han omkom i en bilolycka i december samma år, endast 44 år gammal.⁵¹

⁴⁹ Langvad Bjarne, Våra grönytor - anläggning och skötsel. LTs förlag, 1971

⁵⁰ Jönsson Åke, Historien om en Stad, del 3. Landskrona Kommun och Åke Jönsson, 1997.

⁵¹ Berggren Kalle och Hilding Anders, Hildings bilder, Helsingborg 1994.

Bjarne Langvad till vänster, vid en storgräsklippare på Weibullsholm 1964. Foto: Anders Hilding.

Bjarne Langvad visar gräsuppvärmningsförsök på Weibullsholm för Svenska Fotbolls-
förbundet. Foto: Anders Hilding.

Kvarter 8 nr 269

Ingenjör - golfbanearkitekt Ture Bruce 1903-1986

Gravplatsen är privat.

Firma Bruces Bil & Traktor AB hade verkstad på Kungsgatan och även verksamhet i de före detta häststallarna på Kasernplan. Dessa revs 1962, för att ge plats till festivalen året därpå.

Bild från Kungsgatan med försäljning och verkstad till höger och bostadshus som ägdes av familjen Bruce. Foto 1929, Minnesbanken, Landskrona Museum.

Ture som var ingenjör ledde även Bruces Mekaniska Verkstads AB. Detta företag startade 1951 och tillverkade järnkonstruktioner, försäljning av järn och smidesartiklar. Ture satt också som styrelsemedlem i det av Gösta Karlsson startade, Järnkunst AB.⁵² Bruces köptes sedermera upp av Öresundsvarvet.

Han hade i sin fastighet anordnat en inomhus golfbana där han bl a fick Gösta Carlsson att intressera sig för golf och de båda herrarna var med om att start Landskrona Golfklubb. Det hade tidigare under en kort tid, 1929-1933, funnits en golfklubb i Landskrona med bana på Excercisfältet.

Den nya klubben bildades på senhösten 1960 som landets första kommunala golfbana och den första tävlingen genomfördes på den nyanlagda 9-hålsbanan i augusti 1962.⁵³

Ture Bruce kom att bli en av Sveriges ledande golfbanearkitekter och har ritat ett flertal golfbanor. Det började i hemstaden Landskrona med den första 18-hålsbanan 1962, 1963 och 1969, fortsatte med Söderåsens 18-hålsbana och Barsebäcks första 18 hål, 1969.⁵⁴

⁵² Henninges. H. C., Landskrona Adress- och Kommunalkalender 1965-1966, Landskrona 1966.

⁵³ landskronagk.se

⁵⁴ Föreningen Skandinaviska Golfbanearkitekters hemsida/Svenska Golfbanors arkitekter, 2009.

Greveparet Hamilton ägde ett stort fårabete som hette Järavallen en bit från Barsebäcks hamn. Men det var definitivt inte lönsamt. De var bekanta med Ture Bruce i Landskrona, som nu profilerat sig som golfbanearkitekt och han övertalade dem att bygga en golfbana på området

Foto från Landskrona Golfbana 1968. Fr v Gösta Carlsson, Ture Bruce, Bruce Grafton, Klas Hydbom och Claes Munck af Rosenschöld. Foto: Anders Hilding.

Så skapades Barsebäck Golf & Country Club under åren 1969-70. Så småningom ville de sälja golfbanan och frågade Bruce om han kände till någon intressent.

Eftersom han 10 år tidigare hade fått sin vän Gösta Carlsson att börja med golf och Gösta nyligen sålt sitt företag Järnkonst i Landskrona, så blev det Gösta som så småningom köpte 65 % av aktierna i golfbanan.⁵⁵

Bland övriga golfbanor som bär hans signum kan märkas Vasatorps första 18 hål, 1973 och utbyggnad med 9 hål tillsammans med Hans Fock 1982.

Några av de mindre banorna i speciella miljöer har också ritats av Ture, nämligen de första sex hålen på S:t Ibbs golfbana och Mölles andra 9-hålsbana.

Andra orter som förärats golfbanor från hans hand är Hässleholm, Perstorp och Ystad i Skåne och ett antal i övriga Sverige.

⁵⁵ www.leopoldreport.com

Kvarter 39 nr 24

Entreprenör - golfbanearkitekt Åke Persson

1930-2008

Gravplatsen är privat.

Uppväxt inom lantbruk, byggnation av fotbollsplaner, entreprenör inom gräsklippning ledde fram till kontakt med Ture Bruce, som överförde sina idéer om banarkitektur till Åke som sedermera gick över mer till golfbanearkitektur än entreprenad.

Under senare delen av 70-talet samarbetade de i ett flertal golfbaneprojekt. Ett av de första egna projekten blev utbyggnaden av Barsebäck från 18-27 hål, 1979-80.⁵⁶

Totalt kom ett femtiotal banor att hamna på Åkes ritbord, antingen som nybyggnation, tillbyggnation eller ombyggnation. Flertalet av Åkes banor ligger i Sverige, men man hittar dessutom banor med Åkes signum i de övriga nordiska länderna samt i Estland och Turkiet.⁵⁷

⁵⁶ hd.se/familj/2008/11/14. Åke Persson till minne.

⁵⁷ fsga.golf.se

Kvarter 25 nr 009

Plantskoleägare Gösta Svensson	1880-1920
Maria Svensson	1878-1954
Margareta Svensson	1907-1999
Gertrud Svensson	1908-1996
Lili Svensson	1912-1987
Erik Svensson	1919-1920

Gravplatsen är privat.

Landskrona Nya Plantskola vid S:t Olovsgatan på 1930-talet. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Den grusväg vi ser på fotot är idag S:t Olovsgatan. Till höger odlingar och koloniområde, här syns också det gamla vattentornet.

Landskrona Nya Plantskola grundades 1907 av trädgårdsmästare G. W. Svensson. Han avled 1920 och verksamheten fortsattes av sterbhuset under ledning av föreståndare till 1929, sedermera av fröken Margaretha Svensson. Odlingarna omfattar 20 tunnland och har rosor och fruktträd som specialitet. Under säsongen sysselsätts 12-13 personer.⁵⁸

⁵⁸ Svenska stadsmonografier, Hälsingborg, Landskrona, Eslöv, Höganäs, Lund med omgivning, Stockholm 1952.

Odling av rosor skedde bl a på jordarna norr om Karlslundsparken där jag själv sett dessa i mitten av 1970-talet. Plantskolan fanns kvar på S:t Olovsvångs koloniområde till in på 1990-talet.

Plantskolebyggnaden syns bakom villan på hörnet Gränsgatan-S:t Olovsgatan. Foto: Ture Nilsson.

Kvarter 25 nr 057

Åke Bengtsson 1900-1954

Inez Bengtsson 1910-2003

Gravplatsen är privat.

Inez var dotter till Gösta och Maria Svensson. Idag ägs båda tomterna av Göran Bengtsson som är son till Åke och hans hustru Inez Bengtsson, född Svensson.

Kvarter 15 nr 113

Plantskoleägare Lars Larsson

1864-1903

Anna Stina Larsson

1866-1901

Plantskoleägare Helge Anshelm Larsson

1896-1936

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Lars Larsson föddes i Norrvidinge och startade plantskola i Landskrona 1889. Han var gift med Anna Stina, född Olsson från Vadensjö. Sonen Helge står som ägare till plantskolan 1935 och dör året därpå.

L. Larssons plantskolor, grundad 1889, innehavare Helge Larsson.⁵⁹

Det verkar som om plantskolan var belägen på Föreningsgatan 210 mittemot Weibulls och att man hade jord på landet för produktion. På bilden nedan kan vi utläsa att viss uppdragning, frösådd med mera skedde på den ganska så stora tomten vid bostaden.

Det fanns år 1900 flera trädgårdselever, drängar och pigor skrivna på den här adressen.⁶⁰

Uppställning för fotografering på Föreningsgatan. Foto: Anton Hagman, Landskrona Museum.

⁵⁹ Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningskrift till C. G. Dahl, 1935.

⁶⁰ Sveriges Befolkning 1900. Sveriges släktforskarförbund-SVAR Riksarkivet.

Odlingarna hos Lars Larssons plantskola. Foto: Anton Hagman, Landskrona Museum

En syster till Helge som hette Inez var gift med bagarmästare Johan Polycarpus Pettersson och de hade koloni på Citadellområdet. Här fanns sovrum, telefon, källare och tjänstefolk i andra hälften av 1930-talet och alla varor kördes hit från olika handlare i staden.⁶¹

De hade god tillgång på växter från Inez föräldrars plantskola som det frikostigt delade med sig till kolonigrannarna t ex familjen skeppsredare Harry Persson. Dessa familjer idkade ett borgerligt koloniliv med spel och allehanda fester men ej så mycket till husbehovsodling.⁶²

Larssons Fröhandel hade en gång i tiden telefonnummer 1 i Landskrona. Företaget köptes sedermera upp och fick namnet Frökompagniet som bland ägarna hade Rolf Kulle som hade arbetat inom Weibulls.

Han var under många år Fleuroselects representant i Sverige och en av hans favoriter bland sommarblommorna var flitigalisa, som också finns på hans gravsten i kvarter 58.

⁶¹ Personlig kommunikation, Vera Nilsson.

⁶² Personlig kommunikation, Vera Nilsson, 2010.

Kvarter 9 nr 65

Trädgårdsmästare Carl Gustav Lennwall

1888-1967

Agda Lennwall

1896-1953

Gravplatsen är privat.

De första lindarkaderna planterades cirka 1909, efter det att kyrkogården blivit utvidgad åt nordost 1908. Denna äldsta del av arkaden består av, 127 st *Tilia x europaea* 'Euchlora'-glanslind, och är i skrivande stund cirka 110 år gammal.

De var från början friväxande träd men skars in till arkader i början av 1930-talet av en inhyrd entreprenör, anläggningsträdgårdsmästare Carl Gustav Lennwall som till sin hjälp hade Bror Assarsson som arbetade på kyrkogården.

Carl-Gustav Lennwall. Foto: Inger Nilssons privata arkiv.

Lenwall la en lina på marken och "syftade" efter denna och därefter skars de in även på höjden.⁶³

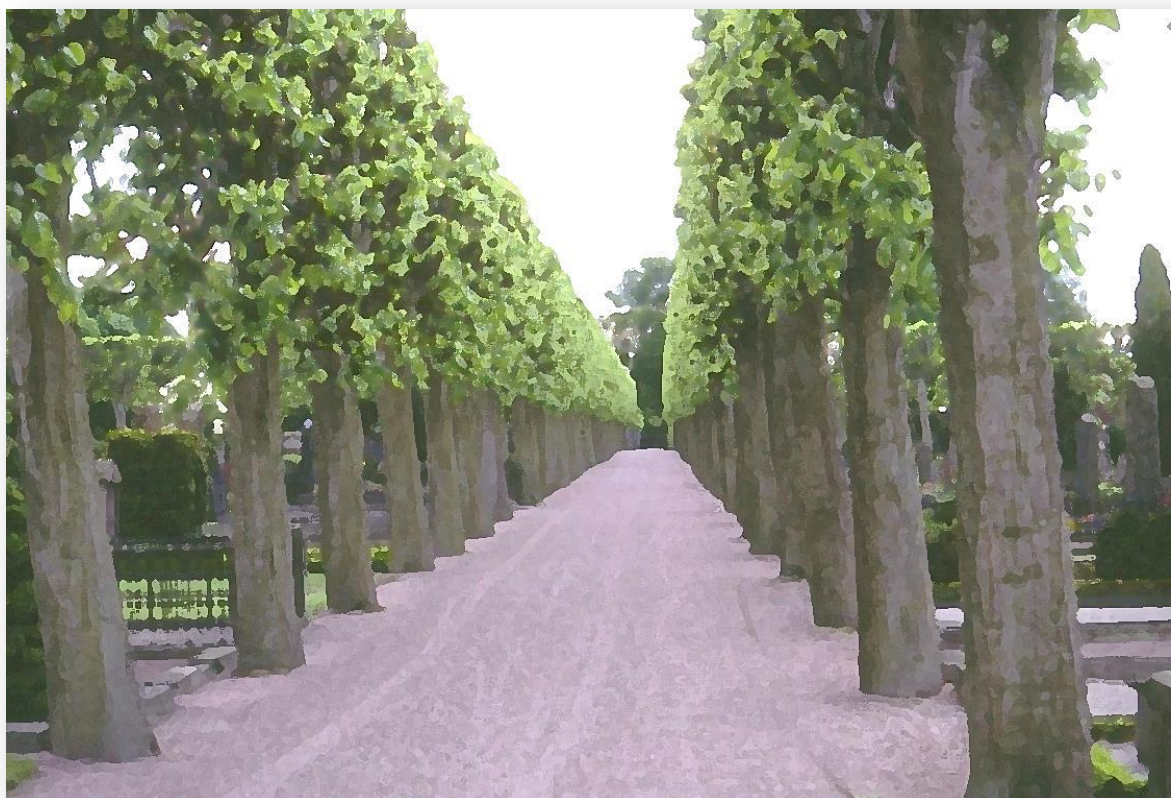
Det var också Lenwall som fann en avvikande planta i en avenbokshäck på kyrkogården, 1932.

Trädet har vetenskapligt beskrivits och namngetts som, *Carpinus betulus* 'Lennwalliana'-flikbladig avenbok. Avläggare av denna planta finns dels som klippta pyramider men också som friväxande träd i privata trädgårdar i Landskrona.

⁶³ Personlig kommunikation, Sten Owe Lennwall, 2010.

Troligtvis finns omkring 7 st träd av f. *lennwalliana* i Landskrona. Ett träd lär ha skänkts till Sofiero liksom ett till Bäckaskogs slott. Det är dock osäkert om dessa träd finns kvar.⁶⁴

Kyrkogårdsförvaltningen har för avsikt att plantera en flikbladig avenbok i närheten av Carl-Gustav Lenwalls gravplats i kvarter 9 på Landskrona Kyrkogård.

Huvudarkaden i juni månad, mitten av 1990-talet. Foto: Lars Wall.

Tillkomsten av de fortsatta arkaderna på kyrkogården kom till efter att trädgårdsmästarna Sjunnesson, Nessmar och Lennwall hade inspirerat kyrkogårdsföreståndaren Tage Andersson att fortsätta plantera lindarkader.⁶⁵

Makarna Lennwall var innehavare av en villa på Svanegatan 6 där en syster till uppgiftslämnaren bor idag. Här finns i trädgården bl a spaljerade fikon och ett vackert gammalt växthus från 1940-talet.

Sonen Sten Ove Lennwall är utexaminerad trädgårdsmästare från Alnarpsinstitutet där han gick 1944-46. Han har varit anställd i Helsingborgs Parkförvaltning i ett trettiotal år bl a som ansvarig för deras plantskola och senare som arbetschef för den centrala staden.

Han hade här som arbetsledare under några år Pål Reijer, som var kyrkogårdschef i Landskrona 1991-2005.

⁶⁴ Karlsson Asbjörn, En inventering av säregna trädformer funna i Sverige. LTJ-fakulteten SLU, Alnarp 2008.

⁶⁵ Personlig kommunikation, Sten Ove Lennwall, 2010.

Sten Ove berättar också att när Enoch Thulin varit död i 10 år hedrades han genom att Flygvapnet släppte ner kransar över begravningsplatsen, varav några fastnade i de större almarna. Pojkarna som tittade på fick visa sina klätternskaper och hämta ner kransarna, så de kunde läggas på graven.

Kvarter 42 nr 224

William Ewerlöf 1865-1948

Anna Ewerlöf 1867-1944

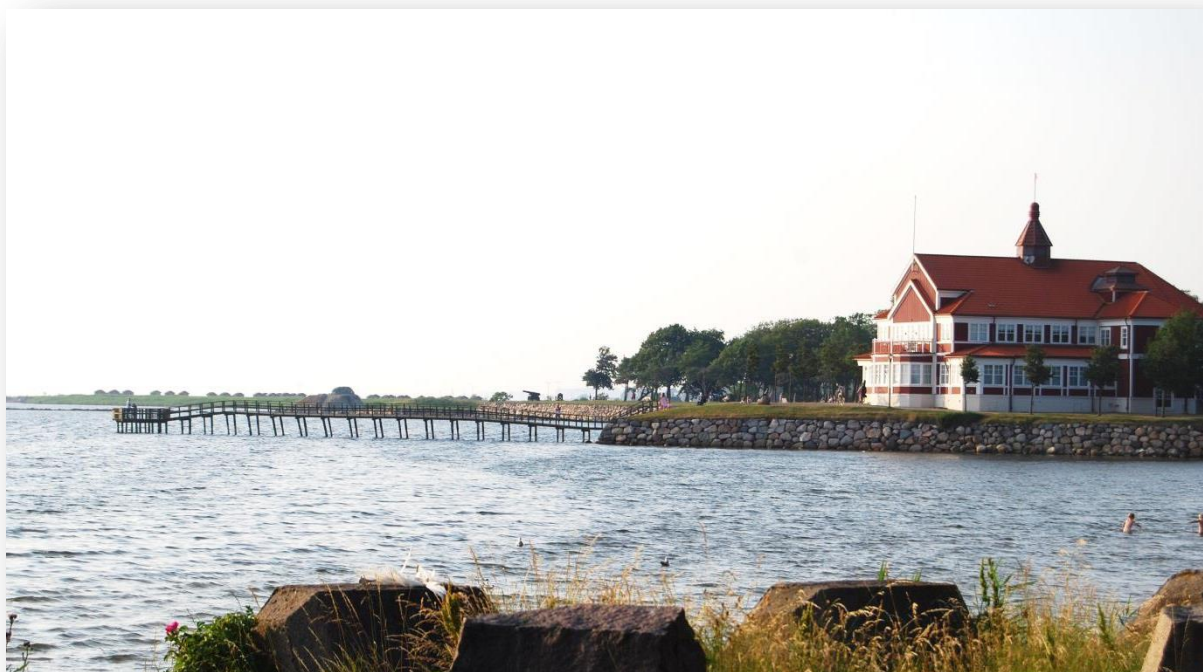
Gravplatsen är privat

William Ewerlöf var innehavare av en välrenommerad tobaks-pappershandel i Landskrona. Hans fru Anna var född Bergh, dotter till apotekare Bergh som hade arrende på Lurup eller sentida ofta kallad för Ewerlöfs holme på Citadellet. Här odlade han medicinalväxter.

Annas far Gustaf Elis Bergh 1826-1895 var född i Kristianstad och utbildade sig till apotekare och innehade bl a apoteket i Visby innan han 1863 köpte apoteket Lejonet i Landskrona. Apotekare Bergh var ledamot av stadsfullmäktige och var drätselkammarens vice ordförande samt var ledamot av skolrådet i Landskrona.⁶⁶

Han var gift med en apotekardotter Helena Fredrika Gauffin 1840-1886. De dog båda i Landskrona och vilar antagligen på Landskrona kyrkogård men ingen gravvård finns kvar.

Dottern Anna fick antagligen överta arrendet på ön och här fanns ett tilltaget sommarhus som nåddes med båt. De var ett av de arrenden som låg på den inre delen av Citadellet och som blev kvar längst av dessa, antagligen fram till deras frånfalle under 1940-talet.

Den under början av 2000-talet sponsrade bryggan som också blev vattnets rov. Här fanns den långa badbryggan under början av 1900-talet till ”Nya kallbadhuset”. Foto: Lars Wall.

⁶⁶ Levertin m fl. Sveriges apotekarhistoria. Apotekarsocieteten, Stockholm 1936.

”Nya Kallbadhuset, "25-öres". Fördärvat under isvintern 1940. "Natten till tisdagen den 5 mars 1940 satte den våldsamma blåsten fart på sundets väldiga ismassor. Ismassorna pressade som väldiga murbräckor mot badhusets pålar och väggar och det var mer än de tålte.

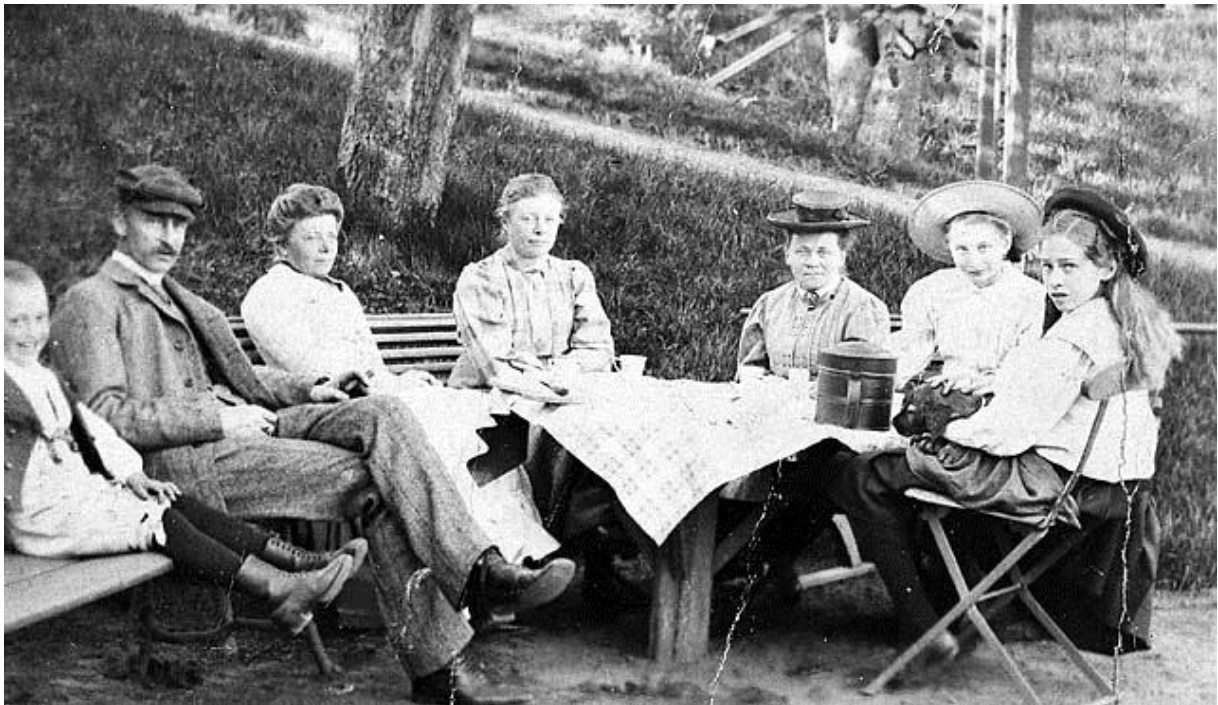
Den långa badhusbryggan till nya kallbadhuset eller Strandbadhuset står ännu kvar, ehuru försedd med talrika pucklar, till halva sin längd. Där tar den slut. Resten återfinns dels på några isflak, resten har följt med själva badhuset som raserats och drivit några hundra meter till väster. Det mesta är rasat, med fallna torn och insjunkna väggar. Några hytter här, några hytter där, seglande på grönt vatten eller på isflak.”⁶⁷

Ewerlöfska fastigheten på Storgatan som under en tid också varit apotek. Fastigheten är nyuppförd under 1990-talet. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

⁶⁷ Intervju med William Ewerlöf i badhusbolaget. Publicerad i LP/NST, 19800226.

Greta Rosander (t.h.) med föräldrar och syskon. På Ewerlöfska holmen. Fr v William Lange, William Ewerlöf, Lilly Bergh, Malin Bergh, Anna Ewerlöf, Emma Ewerlöf, Greta Ewerlöf (Rosander). Foto ca 1910.

Många av kolonisterna intill vallgravarna hade båtar och Ewerlöf inköpte till och med en motorbåt för att frakta familjen till sommarnöjet. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Kvarter 60 nr 116

Husar – transportarbetare August Edvard Nilsson 1894-1934

Karolina Nilsson 1896-1954

Allan Nilsson 1920-1959

Gravplatsen är privat.

August var född i Fågeltofta. Han flyttade 1914 från Holmby till Kasernen i Landskrona. Han tog värnning som husar vid Kungliga Skånska Husarregementet, 6:e skvadronen och var förlagd på regementet i Landskrona.

Han flyttade sedan till Fabriksgatan 1919 då han hade bildat familj och gift sig med Karolina som flyttat hit från Skåne-Ask.

Skånska husarregementets andra bataljon var förlagda i Landskrona mellan 1908-1926.
Foto: Lars Wall

Då regementet upphörde under 1926 fick han arbete hos Olof Persons Stenkol AB. De körde till en början ut sina varor med häst och vagn. Stallarna fanns i korsvirkeshuset på Trädgårdsgatan mitt emot nuvarande City-Gross och hästarna skulle ses till även på söndagar.⁶⁸

Huset revs i mitten av 2000-talet. I korsvirkeshuset fanns under 1960-talet DS-lagret och jag som är gift med Augusts dotterdotter Birgitta har cyklat in genom porten med speceriaffären Yngve Månssons flakcykel, vid ett flertal gånger för att hämta varor. DS-lagret flyttade sedan till en del av det gamla mejeriet på öster.

⁶⁸ Personlig kommunikation, Vera Nilsson

I början på 1930-talet inköptes en lastbil för transportererna. Den var stor och kallades i folkmun för ”Döden” där den stoltserade på gatorna i Landskrona och transporterade stenkol och koks. Transportarbetarna färgades säkerligen också av kolen och såg därför något skräckinjagande ut.⁶⁹

August blev en av de första att ta körkort för lastbil i staden. Det fanns 480 bilar och 133 motorcyklar 1930. Hästskjutsar var vanliga, öl och bröd, kol och koks kördes ut efter häst.⁷⁰

August och Karolina bodde från 1926 i det nybyggda kvarteret Smeden som var ritat av stadsarkitekten Frans Ekelund som för övrigt var ett av landets första kommunala större bostadsområde.

De hade en odlingslott med ett lindhus där man kunde avnjuta en kopp kaffe eller ibland söndagsmiddag norr om S:t Olovgatan och senare en odlingslott i kvarteret vid nuvarande Stora Norregatan i närheten av Ernst Ekstrands plan.

Dottern Vera var sedan delägare till en koloniträdgård på S:t Olovs vångs koloniområde och hade sedan också en egen koloni på Kopparhögarnas koloniområde.

Denna övertogs så småningom av dottern Birgitta och mig i slutet av 1990-talet.

Koloniträdgården utsågs 2004 till ”Sveriges vackraste trädgård” av tidningen Land och tidskriften Din Trädgård med motiveringen;

”Välplanerad kolonilott med rakt och tydligt växtval. Vackert komponerade rabatter och planteringar. Oväntade kontraster mellan olika delar i trädgården. Många idéer att inspireras av och använda i den egna trädgården”.⁷¹

I juryn satt trädgårdsmästare Bo Rappne, trädgårdsinformatör Gunborg Mattson och trädgårdsrådgivare Eva Wirén.⁷²

⁶⁹ Personlig kommunikation, Vera Nilsson

⁷⁰ Landskronaboken 1981, Landskrona Museum

⁷¹ Tidningen Land, nr 36 -2004. LRF Media AB

⁷² Din trädgård. Nr 9-2004. LRF Media AB

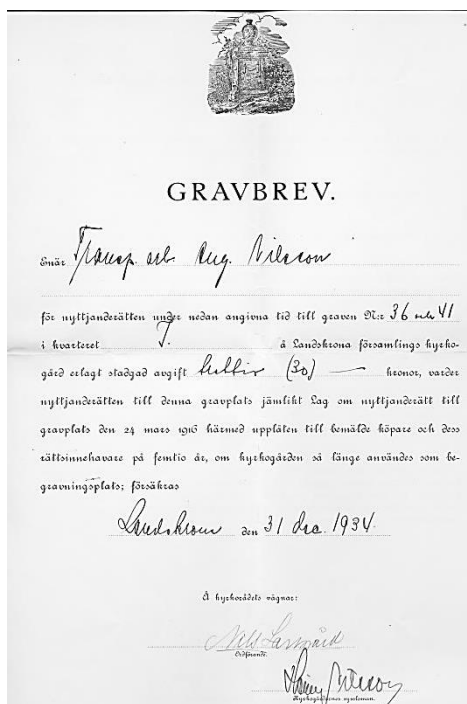

Familjen Nilsson i sin bostad i kvarteret Gripen i slutet av 1920-talet. Barnen från vänster är Ture, Vera och Allan. Foto: Lars Walls fotosamling.

August drabbades av Tbc och avled på Orupssanatoriet. Familjen valde en gravplats i kvarter 59 som var i den delen av kyrkogården som hade anlagts på 1920-talet och på fotot syns de björkar, bakom avenbokshäcken, som planterades i Frans Ekelunds nya axel på kyrkogården, björkallén.

Husaren och transportarbetaren August Nilssons gravvård i kv 60. Foto från ca 1935.

Karolina Nilsson född Nordgren 26/8 1896 i Västra Strö blev änklings och hade tre barn att försörja. Hon jobbade i olika familjer i Landskrona med hushållsgöromål, bl a hos grosshandlare Paulsson och bok&pappershandlare Ewerlöf.

På somrarna när familjen Ewerlöf bodde i sitt hus på Lurup eller Ewerlöfs holme som det också är känt som på Citadellområdet, fick hon ta båten och ro ut till ön som vid den här tiden inte hade någon fast förbindelse.⁷³

Hus och badhus kan skönjas på Ewerlöfs holme i mitten av 1940-talet. Foto: Ture Nilsson

⁷³ Personlig kommunikation, Vera Nilsson

Fru Anna Ewerlöf var dotter till apotekaren G E Bergh⁷⁴ som 1864 fick livstidsarrende på Lurup inne på Citadellområdet. Här började han medicinalväxtodling och uppförde så småningom ett större hus på holmen. I och med detta så öppnades möjligheter för allmänheten att arrendera vall-lotter på slottsområdet.

En rapport om bilismen 1929

Under snö- och isvintern 1929 lät det så här ”Igår kunde äntligen snöplogen komma fram på Strandvägen ända till Borstahuset dragen av sex hästar och bemannad av med ett tjugotal karlar. Först därefter kunde bilarna ta sig fram. På lastbilarna fick man ofta ta fram skovlarna”.⁷⁵

Trafikskyltar fanns bara ett par enstaka. Men bilismens utveckling var sådan att lite förstärkning behövdes. Nu föreslogs bl a en skylt vid Sista Styvern på öster med fina visartavlor, Helsingborg, Malmö, Rådhuset och hamnen.

Genomfartstrafiken susade inte utanför staden utan de enstaka bilarna körde in över Föreningsgatan, Stora Norregatan, Vagnmansgatan och Norra infartsgatan.

Husarmössa modell 1895. Foto: Landskrona museum.

⁷⁴ Gravregistret, Landskrona Kyrkogårdsförvaltning

⁷⁵ Landskronaboken 1980, Landskrona Museum

Kvarter 10 nr 292

Veterinär Lauritz Lauritzen

1833-1895

Christiane Lauritzen

1844-1923

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Lauritz föddes i Thosö, Jylland den 15 december 1833, dog i Landskrona den 28 juli 1895.
Föräldrar: Veterinär Christen Lauritzen och Anette Skovborg.

Han började med att läsa teologi i Köpenhamn 1854 men insåg ganska snart att prästyrket inte var något för honom. Han sökte och kom in på Konstakademin i Köpenhamn. En av kamraterna här var blivande skånekonstnären Gustav Rydberg.

I Köpenhamn fanns vid denna tid en ung prästänka Thestrup, som drev matsal och härbärke för studenter. I huset fanns en ung dotter Christiane som med tiden blev Lauritz' hustru.

Hon var född 1844 i Stavreby på Själland där hennes far var präst. Han dog som ung i sviterna efter en inflammerad böld.

Så småningom började Lauritz läsa medicin, men tyckte läkarutbildningen tog för lång tid.

Att utbilda sig till veterinär gick fortare, så han sökte och kom in vid veterinärhögskolan i Köpenhamn och avlade sin examen där 1866.

Foto: Facklan 75 år, minnesskrift

År 1873 flyttade familjen till Sverige och Lauritz blev veterinär i Tågarp. Christianes syster hade flyttat med sin man Carl Münster till Sireköpinge 1870, där de arrenderade Hedegården.⁷⁶

Invald i brödraföreningen Facklan 1876 och dess ordförande åren 1889-1892.⁷⁷

Lauritz, och därmed hela familjen, blev i augusti 1879 svenska medborgare.

⁷⁶ Sundevall Calle, Lauritz Lauritzen - den målande veterinären. Folk och Bygd 2 - 1996

⁷⁷ Landskrona Brödraförening "Facklan" 1873-1948. Minnesskrift över de 75 åren, 1948.

1880 flyttade familjen till Landskrona och bodde under många år på andra våningen i huset där Landskrona Bokhandel funnits under lång tid. Under 2009 kom huset att återigen hysa en bokhandel. Här bodde familjen fram till Lauritz´ död.

Lauritz var stadsveterinär i Landskrona, men det är som konstnär Lauritz Lauritzen borde bli ihågkommen. I de svartvita fotografiernas tidevarv, på 1800-talet, målade han olika stadsmiljöer i Landskrona. Hans målningar har väsentligt underlättat, att idag sätta färg på 1800-talsstaden.

Han målade den nya Slottsparken, Rådhusstorget, Strandpromenaden och andra kända stadsmiljöer. Med dessa tidsdokument har han påverkat vår egen stadsmiljö.

I många år var broarna in till Landskrona Citadell svarta, men när slottsarkitekten på 1980-talet upptäckte att de på en av Lauritz´ målningar var röda, fick de tillbaka sin rätta färg.

Eftersom Citadellet byggdes av den danske kungen Christian III fick broarna tidigt denna röda färg som också återfinns i ingångsportar och broar till kungliga danska slott och jaktmarker i hela Danmark. De har antagligen varit röda sedan den danska tiden i Landskrona men målats om i början av 1900-talet.

Slottsparken målad av Lauritz Lauritzen 1893. Landskrona museum.

Frimurarnas mötesprotokoll berättar för oss om Lauritz personlighet. Man beslöt att inte sända blommor till begravningen utan istället samla in pengar till hustrun. Det var nämligen så, att

Lauritz var stark motståndare till den nya seden att hedra den döde med begravningskransar och dyrbara blommor.⁷⁸

Christiane bodde kvar i Landskrona och levde till den 2 oktober 1923 och även dottern Dagmar, som var kurskamrat med Selma Lagerlöf, stannade i hemstaden och arbetade under en period tillsammans med Selma som lärarinna vid Elementärläroverket för flickor.

Hon avled 14 januari 1938.

Dagmar Lauritzen. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

⁷⁸ Sundevall Calle, Lauritz Lauritzen - den målande veterinären. Folk och Bygd 2 - 1996.

Kvarter 74 nr 103

Stadsarkitekt Frans Ekelund 1882-1965

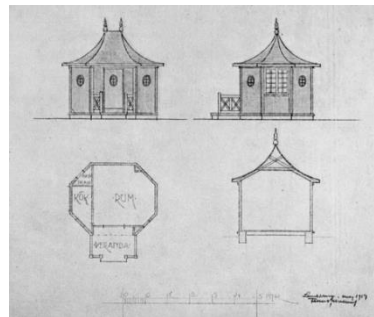
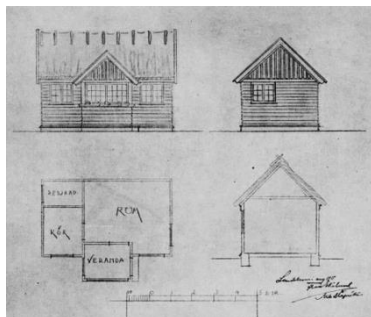
Elsa Ekelund 1889-1963

Gravplatsen är idag klassad som kulturgrav.

Frans Ekelund var stadsarkitekt i Landskrona under perioden 1913-1949

Han tyckte om att lägga sig i detaljer och ritade ofta något individuellt fönster på hus, gav förslag till kolonistugor, sittplatser, gravstenar eller andra detaljer i staden.

Typritningar till kolonistugor
på Citadellets koloniområde.

Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Element i trädgårdsstaden.

Breda luftiga gator med trädplantering. Här en del av Stora Norregatan med plantering av vita syrénor. Gatan var längre tillbaks planterad med hästkastanjer. Foto: Lars Wall, 2014.

Ekelund var en varm tillskyndare av det som kom att kallas Trädgårdsstaden. Grundformen för en trädgårdsstad formulerades i England i slutet av 1890-talet och slog igenom i Sverige under 1910-20 talet.

Trädgårdsstaden var ett socialpolitiskt projekt för bättre boende för arbetare och ekonomiskt svaga grupper. Man skulle också kombinera det bästa av det goda livet på landet med närheten till människor i stadslivet. Småskalighet, grönska och en blandning av bostäder och arbete.

Egnahemsutredningen i Landskrona visade på tydliga ambitioner åt det här hållet och stod i framkanten i hela landet för dess nytänkande. Området som vi idag benämner ”Egna hem” var ett tydligt trädgårdsstadsområde med en del breda gator och radhusbebyggelse med trädgårdar som låg mot varandra och bildade stora gröna luftiga arealer

Tomternas storlek låg mellan 350-500 m², dels med kostnadshänsyn till egnahemsbyggarens begränsade tillgångar men det anfördes även andra skäl. ”Familjens egna krafter räcka då i allmänhet till för dessa små trädgårdars skötande, och kan man genom den därigenom vunna prydligheten garanteras en större trefnad i denna trädgårdsstad.”

För stadsbilden vinner man genom husens tätare förläggning slutnare och trefligare gatubilder, och komma trädgårdarna att ligga mer skyddade.⁷⁹

Ett urval av Frans Ekelunds verk

Hotell Savoy, Malmö. Röstånga gästgivargård. Bostadsbebyggelse Malmö och Landskrona. Länslasarett i Landskrona och Trelleborg.

Han byggde också en stuga som så småningom blev familjens bostad med två våningar vid Citadellvägen. Huset byggdes upp i Arts & Crafts stil efter en brand och fick en imponerande trädgårdsanläggning i samma stil. Hustrun fick ge namn till huset som kallades Elsagården.

Elsagården i april 2014. Foto: Lars Wall

⁷⁹ Blenow Anna-Maria, Stadsarkitekternas epok 1870-1950. Bygghörsningsrådet, Stockholm 1990.

Kvarter 43 nr 37

Ragnar Rothoff

1906-1993

Anna Rothoff

1906-1982

Gravplatsen är privat.

Kvarter 64 nr 21

Nils Rothoff

1915-1964

Margit Rothoff

1916-1990

Gravplatsen är privat.

Örja kyrkogård kvarter 8 nr 6

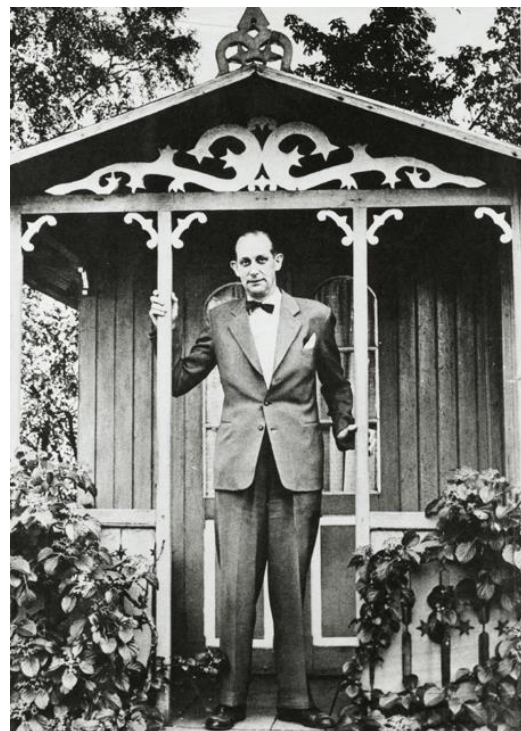
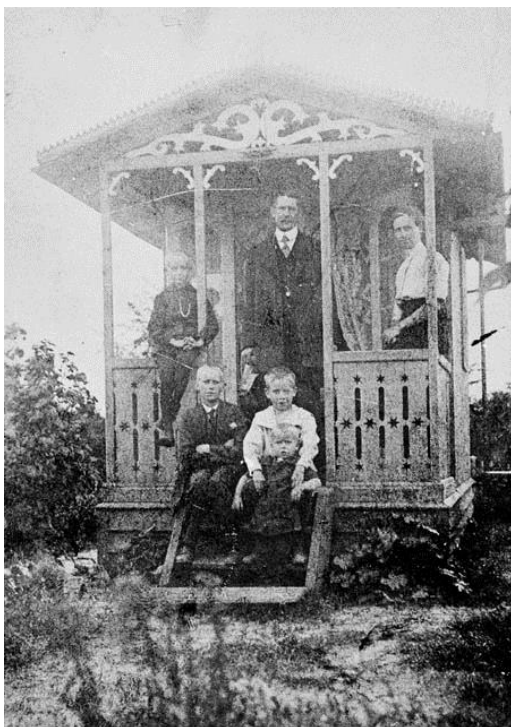
Sture Rothoff

1911-1996

Svea Rothoff

1907-1993

Gravplatsen är privat.

Anton och Hilma med sina söner Nils, Ragnar och Sture vid sin koloni. Till höger Ragnar 1963. Foto: Minnesbanken, Landskrona Museum.

Det var Ragnars, Nils och Stures föräldrar Anton och Hilma som byggde den lilla kolonistugan 1903 på Citadellets koloniområde. 90 år senare köpte Landskrona Stad kolonin och gjorde den till landets första museikoloni.

Foto: Lars Wall

Odling och nöje

Anton Rothoff och hans fru Hilma skaffade sig koloni därför att de behövde ett ställe där de kunde odla potatis. 1903 byggde de stugan som från början bara hade ett enda rum på ca 2 x 2,5 meter.

I takt med att familjen växte byggdes stugan ut. Nu har den både veranda, kök, källare och ett andra rum. Anton och Hilma fick fem söner och under somrarna tillbringade de mycket tid i sin koloni.

Sonen Ragnar minns att de höll en del fester i kolonin och att man ofta träffades och drack kaffe tillsammans. Anton Rothoff hade mycket kontakt med grannarna, särskilt smeden Nilsson, Sjöholm och förman Persson. De fyra brukade spela molle tillsammans flera gånger i veckan.

På 1940-talet tog sönerna Sture, Ragnar och Nils och deras familjer över kolonin. De odlade en del grönsaker, men tiderna hade blivit bättre och nu gavs det också plats åt mycket blommor. De var speciellt förtjusta i rosor och perenner. När det var som mest prunkande i trädgården fanns det 212 rosenplantor! Men inte bara trädgården ägnades omsorger, stugan skrapades och målades vart tredje år.⁸⁰

Rothoffska museikolonin i Landskrona. Foto: Lars Wall

⁸⁰ Oxenstierna Anneli. Byggnadskultur nr 2, 2003.

Svenska kyrkan

LANDSKRONA FÖRSAMLING
KYRKOGRÅRDSFÖRVALTNINGEN